

Armenian A: literature – Higher level – Paper 1
Arménien A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Armenio A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Wednesday 4 May 2016 (afternoon)

Mercredi 4 mai 2016 (après-midi)

Miércoles 4 de mayo de 2016 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Հետևյալ հատվածներից մեկի (արձակի կամ բանաստեղծության) մասին գրեք գրական մեկնաբանություն:

1.

- Ես քեզ խնդրում եմ, որ մեր բոլոր հարցերին ճիշտ պատասխանես, եթե ուզում ես ազատվել, եթե տղաներիդ մասին մտածում ես: Վա՛յ քեզ, Առաքել Էլոյան, եթե փորձես խաբել: - Թե սուտ ըսիմ, ընկեր ջան, հավուր դատաստանին հոգով, մարմնով պարտական եղնիմ, սուրբ հողին չարժանանամ, գել ու գազանի բաժին եղնիմ...

5 - Այ, էդպես էլ պայման անենք: Համաձայն ես:

- Համաձայն իմ:

- Դե հիմա ասա՝ ո՞վ քեզ ուղարկեց Թուրքիա... Այս հարցի պատասխանիցդ կերևա՝ ճշմարտախոս ես, թե չէ: Ովքե՛ր քեզ ուղարկեցին Թուրքիա:

Առաքելը նայեց պետին, մտածեց, խորը հառաչեց.

10 - Ո՞վ ուղարկեց...

- Այո:

- Իմ սիրտ... իմ սիրտ ընձի ըսեց՝ գնա, Առաքել, քո երկիր տես, արի: Մեղավոր իմ սիրտն է...

- Առաքել բիձա:

15 - Հա, մատաղ:

- Ինձ մի խաբիր, Առաքել բիձա...

- Հազար ամոթ ընձի ու իմ գերդաստանին, թե կխաբիմ

- Ինչի՞ համար գնացիր Թուրքիա:

- Երկրին կարոտցեր ենք...

20 - Կարոտի համար կերթա՞ն:

- Կերթան:

- Բա ուրիշներն ինչո՞ւ չգնացին, դու գնացիր:

- Իմ սիրտ թույլ է... ուրիշների սրտեր ուժեղ ին...

- Բա ինչո՞ւ վերադարձար:

25 - Իմ ազգ էստեղ է, իմ գերդաստան էստեղ է: Հայաստան հիմի էստեղ է...

- Որ Հայաստանն էստեղ է, ի՞նչ գործ ունեիր էնտեղի հետ,- հարցրեց նախագահը:

- Իմ սրտին ըսե, մատաղ...

- Մարդիկ խելքո՞վ պիտի շարժվեն, թե սրտով...

30 - Ես ուսում ու գաղափար չունեմ, ես սիրտ ունեմ, որ խոսք ու խրատ չհասկնա... Որ կարոտցավ՝ կձոռի, որ ծռավ՝ օրենք ու սահման կմոռնա...

Նախագահը լսում էր նրա ամեն մի խոսքը, գննում էր ամեն մի փոփոխություն նրա դեմքի վրա, հայացքում, շարժումների մեջ:

- Այդ կարոտը պիտի մոռանալ,- խրատական եղանակով, կարծես փորձելու համար, հանգիստ ասաց նա:

35 - Չմոռցվի՛, - համոզված ու անմիջական պատասխանեց Առաքելը:

- Դու գուցե չմոռնաս, բայց քո տղաները, նոր եկող սերունդը կմոռնան:

Առաքելը ծանր հառաչեց.

- Չեմ հավատա: Կարոտ թոնդրի մոխրի տակ փացած անթեղ կրակ է: Կարծես հանգեր է, չի երևա: Թոնդիր պաղեր է: Բայց որ մոխիր բացես, անթեղ կրակ կերևա, կկայծկլտա...

40 Անթեղ կրակ չմարի, կապրի: Կրակ արդարություն է, անմահ է... Կարոտն լե չմարի կրակի պես: Նոր սերունդ կանաչ է, խակ է, քանի կանաչ է, արմատ լե թաց է, որ հասնի, կարմրի, կծարժսա... Կարոտ կրակ է, ծարավ է:

Նախագահը չէր միջամտում: Եվ Առաքելը խոսում էր: Երբեք այդքան ասող խոսող չէր եղել նա:

45 Հիմա նա տասնամյակներով լցված իր սիրտն էր դատարկում:

Օգտվելով կարճատև լռությունից, Առաքելը նախագահին հարցրեց.

- Ներողություն կենիս, ընկեր: Դո՞ւ որտեղացի իս...

Նախագահը ներողամտաբար ժպտաց.

- Հիմա էլ նա է ինձ հարցաքննո՞ւմ... Ծնողներս արգրումցի են:

50 - Իյա , - գարմացավ Առաքելը, - մեր Ալաշկերտ լե Արգրումի վիլայեթի մեջ կմտներ...

Արգրումցի՞ իս: Մատաղ եղնիմ Արգրումու Բինգյոլի ջրերուն: Բա դու չկարոտնա՞ս Բինգյոլի աղբյուրներուն, մատաղ...

Նախագահը հիմա, լուռ ծխելով, մտածում էր: Երևում էր, Առաքելը տպավորություն է գործել նրա վրա:

55 - Կհարցուս, ինչի՞ տո դարձա եկա, - շարունակեց Առաքելն՝ այս անգամ առանց հարցի սպասելու, - իմ ծանոթ քրդեր հայտնեցինք թե Քեմալի կառավարության մարդիկ ման կուգան, որ բռնեն ընձի: Պատմեցին, որ Ստալին Քեմալին ասեր է՝ Առաքելին կտասս տուր, չե՞ս տա՝ իմ կռիվ քու հետ կռիվ է... Ես որ լսեցի էդ լուր, ասի հորի՞ իմ պատճառով կռիվ արունհիղություն էղնի, ու շուտ հեկա եկա... Պիտի վերադառնենք, բայց էդ լուր լսեցի, մի օր

60 շուտ եկա...

Առաքելը լռեց, ծնկներն ամուր հպելով իրար:

Նախագահն ու քննիչները երկար ժամանակ իրար հետ ռուսերեն էին խոսում: Առաքելը լսում էր այնպես հետաքրքիր, կարծես հասկանում էր: Երկար խոսեցին, հետո նախագահն ասաց.

65 - Առաքել ապի, ես հրամայում եմ քեզ, որ ինչ որ այնտեղ տեսել ես, լսել, ում հետ որ հանդիպել ես, ինչի մասին որ խոսել եք, որ տեղերը որ գնացել ես, բոլորի, բոլորի մասին պատմես, որ այս ընկերները գրեն: Համաձա՞յն ես...:

Առաքելը վեր կացավ, անձկուն մարմնով մի անգամ էլ խոնարհվեց նախագահի առաջ: Կարծես թե նրա աչքերը լցվել էին, գորշ շրթունքները դողում էին:

70 - Նստի՛ր, նստի՛ր: Համաձա՞յն ես, ուրե՛մա: Ոչինչ չմոռանաս, ոչինչ բաց չթողնես: Խոսք տալի՞ս ես...

- Խոսք լե կիտամք երթում լե կուտիմ, մատաղ...:

Հրաչյա Քոչար, *Կարոտ* (1964թ.)

2.

ԳԱՆԳԱՏ ԲԱՆՔ ՎԻՃԱՄԱՆ ԸՆԴ ԱՄԵՆԱԶՈՐԻՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Աստուած արդար եւ յիրավի,
Եւ ողորմած յամենայնի.
Առ քեզ հանդէս գամ ի վիճի,
Թէ դու լըսես քո ծառայի:

[...]

5 Մէկն ի պապանց պարոնորդի¹,
Մէկն ի հարանց մուրող լինի.
Մէկին հազար ձի ու ջորի,
Մէկին ո՛չ ուլ մի, ո՛չ մաքի²:

10 Մէկին հազար կապիճ³ ոսկի,
Մէկին ո՛չ փող մի պըղընձի.
Մէկին հազար հատ մարգարտի,
Մէկին ո՛չ հուլնիկ ապիկի⁴:

15 Մէկին հազար գառնով մաքի,
Մէկին ո՛չ մէկ չորքոտանի.
Մէկին բեհեզ⁵ եւ ծիրանի,
Մէկին բըրդէ շալ մի չընկնի:

20 Մէկին ատլաս ու դըրմըզի,
Մէկին շապիկ մի չի հասնի,
Մէկին հարաճս յաջողի⁶
Մէկին հալա՛ լըն կորընչի:

Մէկն ի զըրկա՛նացն հարըստի,
Մէկն յիւրայնո՛ցն աղքատացի,
Մէկն է ուժով զարմանալի,
Մէկն է վախկոտ սարսափելի:

Ֆրիկ, *Գանգատ բանք վիճմանը ընդ ամենագորին Աստծոյ* (1982թ.)

---

¹ պարոնորդի: Պարոնի որդի
² մաքի: Էզ ոչխար
³ կապիճ: Իբրև չափի ծառայող աման
⁴ ապիկի: Ապակյա զարդագնդիկ, հլուն
⁵ բեհեզ: Վուշի բարակ թելից գործված նուրբ կտոր
⁶ յաջողի: Պիղծ, արգելվածը հաջողվում է
